

از رنج تا امید زنان سرپرست خانوار

عکس: ایرنا

زیر آسمان این شهر و در همسایگی هر کدام از ما، زنانی هستند که رشته زندگی شان گره خورده و برای اینکه بتوانند چرخ زندگی را بچرخانند کمر همت بسته اند.

بر اساس عرف و سنتی به ارث رسیده از گذشته، در خانواده های ایرانی، مردان، سرپرست خانواده محسوب می شوند اما در شرایطی خاص نامیده می «زنان سرپرست خانوار» چنین مسوولیتی برعهده ی زنان گذاشته می شود که این گروه طبق تعریف های علمی و تخصصی شوند و در یک دسته بندی شامل زنان بیوه، زنان مطلقه (اعم از زنانی که پس از طلاق به تنهایی زندگی می کنند یا به خانه پدری باز می گردند ولی خود امرار معاش می کنند)، همسران مردان معتاد، زندانی، مهاجر، از کارافتاده و معلول، زنان و دختران خودسرپرست و زنان سالمند هستند.

، به گفته بیشتر جامعه شناسان، محرومترین گروه در بین زنان را زنان سرپرست خانوار تشکیل می دهند؛ چرا که همه ی این [ایرنا](#) به گزارش زنان به علت پشتوانه ی ضعیف مالی و همچنین کمبود سرمایه های اجتماعی برای یافتن راه حل مناسب جهت رفع مشکلات، در معرض آسیب ها و فشارهای جدی اقتصادی، رفتاری، اجتماعی و اخلاقی قرار دارند. زنان سرپرست خانوار با رنج ها و مشکلات فراوانی دست و پنجه نرم می کنند؛ رنجی که از بیکاری یا درآمد ناچیز این زنان آغاز و با زندگی پر مشقت شان در طول سال ادامه می یابد.

زنان موفق سرپرست خانوار؛ الگوی همه زنان

که چندی پیش از طرف امور بانوان استانداری تهران برگزار شد، از 10 زن برتر و موفق سرپرست «بانوی تدبیر، سفیر امید» در همایش یکی از این بانوان برتر برویم و از نزدیک شاهد موفقیت های «مریم عسگری» خانوار تجلیل شد که همین امر بهانه یی شد تا به سراغ روزافزون و کارآفرین وی باشیم.

چهار سال از زمان فوت همسر من می گذرد. به علت بیماری و ناتوانی کاری، پیش از فوت وی هم نان آور خانه بودم و از هفت صبح تا « 10 شب در یک آرایشگاه کار می کردم اما بعد از وخیم شدن شدت بیماری همسرم نتوانستم به صورت مستمر کار کنم و کم کم کارم را «از دست دادم»

خاطرات نه چندان دور به سراغ چشمان پر از اشک مریم می آید و چهره ی آرام و مهربانش را دگرگون می کند؛ حتی دیگر پنهان کردنشان بعد از فوت همسر، خانواده ی وی ما را رها کردند؛ من ماندم و بارسنگین نقش پدر و مادر» هم میسر نیست و اشک سرازیر می شود: «برای دختر و پسر و خانه ی اجاره یی»

مریم پس از مدتی در یک کارگاه خیاطی مشغول به کار شد و طی یک ماه کار با چرخ را یاد گرفت. او خود پس از مدتی کارگاه کوچک مانتودوزی ایجاد کرد و توانست در ادامه این کارگاه کوچک را به یک تولیدی با 15 نفر کارگر تبدیل کند.

چشمان پر از اشک خود را به لباس های دوخته شده و آماده ی تحویل می دوزد؛ گویا با مشاهده ی آن، رنج گذشته را به پس زمینه ی ذهن سال ها از آن شب هایی که به خاطر بی پولی و خجالت روبه رو شدن با فرزندان، اشک ریختم و روزهایی که از ترس» خود می سپارد: شکوه ی همسایگان آرام آرام نوار زندگی خود را با کوک چرخ خیاطی دوختم، می گذرد و حال با چشم اندازی روشن به آینده و عزمی «راسخ تر به تلاش و حمایت از زنانی هم سرنوشت خود ادامه می دهم»

در تولیدی مانتویی که مریم عسگری مدیریت آن را برعهده دارد، زبانی کار می کنند که آنها نیز همچون مریم سرپرست خانوار هستند که این نیروها به «بیشترشان از طرف سازمان بهزیستی یا کمیته ی امداد امام خمینی (ره) معرفی می شوند. او در این ارتباط می گوید: صورت کاملاً مبتدی به اینجا معرفی می شوند و تحت آموزش من قرار می گیرند؛ نیروهایی که از معلولیت های جسمی از جمله ناشنوایی رنج می برند و آموزش به این افراد سهل و آسان نیست اما برای من لذت بخش و نشاط آور است که می توانم باری از روی دوش افرادی که «سختی های زندگی من را تجربه کرده اند، بردارم.

تنها خواسته ی عسگری از مسوولان مرتبط با امور زنان، اعطای وام برای خرید تجهیزات و امکانات بیشتر بود تا بتواند زنان بیشتری را تحت تعلیم و آموزش قرار دهد؛ به این امید که بار سنگین سرپرستی یک زندگی را کمی سبک تر کند.

رشد روزافزون زنان سرپرست خانوار

نتایج سرشماری عمومی و نفوس مسکن سال 1390 مرکز آمار نشان می دهد 2 میلیون و 548 هزار و 72 زن سرپرست خانوار در کشور وجود دارند که تنها 48 درصد تحت حمایت سازمان بهزیستی و کمیته ی امداد هستند. تعداد این زنان روز به روز در حال گسترش است؛ به طوری که گفته می شود روزانه 160 نفر به تعداد آنها اضافه می شود؛ این در حالی است که حدود 83.4 درصد آنان به لحاظ اقتصادی غیر فعال هستند.

هر چند تعداد زیادی از این زنان به دلیل داشتن تمکن مالی، بیمه و اشتغال، نیازی به حمایت سازمان های حمایتی ندارند اما با نگاهی گذرا به وضعیت زنان سرپرست خانوار و نحوه ی تامین معاش از طریق مشاغل کاذب و به دور از شان و منزلت آنان می توان پی برد که بسیاری از این زنان به دلایل مختلف از حمایت های ارگان های دولتی برخوردار نیستند یا در صورت برخورداری، میزان حمایت به اندازه یی نیست که تکافوی زندگی آن ها و فرزندانشان باشد.

بانوی تدبیر، سفیر امید حضور» معاون رییس جمهوری در امور زنان و خانواده هم که در همایش «شهیددخت مولاوردی» در همین ارتباط داشت از افزایش روز افزون زنان سرپرست خانوار ابراز نگرانی کرد و گفت: بر اساس سرشماری سال 1390، 12.1 درصد خانوارها زن سرپرست هستند و این آمار در پنج سال اخیر افزایش قابل توجهی داشته است. در کنار این رشد، ویژگی های اجتماعی، اقتصادی، ترکیب سنی، تحصیل و میزان درآمد زنان سرپرست خانوار به طور قابل توجهی تغییر کرده است و زنان سرپرست خانوار به موضوعی اجتماعی از جنس آسیب تبدیل شده اند.

مولاوردی تاکید کرد که در چهار دهه ی گذشته قوانینی برای حمایت از زنان سرپرست خانوار تصویب شده اما آن ها به دلیل نبود اعتبارات کافی به طور کامل اجرا نشده است.

معاون رییس جمهوری در امور زنان و خانواده نقش انجمن های مردم نهاد در حمایت از این زنان را پررنگ عنوان کرد و افزود: زمینه ی قانونی و حقوقی مناسبی برای پاسخگویی به نیازهای زنان سرپرست خانوار به وجود آمده است و ضرورت دارد به نقش سمن ها در خدمت رسانی به این زنان توجه شود. موسسات غیر دولتی در این زمینه فعال هستند و به علت قدرت بالا در جلب مشارکت های مردمی می توانند به ظرفیت های مهمی تبدیل شوند، بنابراین باید در برنامه ریزی ها لحاظ شوند.

ضرورت طرح جامع توانمند سازی زنان سرپرست خانوار

بررسی کیفیت زندگی این قشر حاکی از آن است که متأسفانه تاکنون برنامه ی جامع و یکپارچه یی برای حمایت از زنان سرپرست خانوار تدوین نشده و دستگاه های دولتی و برخی مراکز خصوصی نیز دچار موازی کاری در حمایت از این قشر شده اند و عمده ی این حمایت ها نیز به صورت قطره چکانی، مقطعی و فاقد استمرار زمانی بوده و مهمتر آن که همه ی این زنان را تحت پوشش خود قرار نداده اند؛ به طوری که تعداد بسیاری از زنان سرپرست خانوار از هیچ منبعی حمایت نمی شوند.

در همین راستا، دفتر امور بانوان و خانواده ی استانداری تهران در راستای وظایف خود مبنی بر نظارت بر وضعیت عملکردی دستگاه های اجرایی در راستای توسعه ی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بانوان و تحکیم بنیان خانواده و همچنین حفظ کرامت و ارزش معنوی و انسانی این قشر، با بهره مندی از نظرات کارشناسان، مسوولان مرتبط، محققان و اساتید، اقدام به تهیه و تدوین طرح جامع ساماندهی زنان سرپرست خانوار کرده است.

اهداف این طرح عبارت است از حمایت جامع فردی و خانوادگی از کلیه زنان سرپرست خانوار، ایجاد شرایط لازم جهت حضور فعال و موثر زنان سرپرست خانوار در عرصه های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، یکپارچه سازی و هم افزایی بین دستگاه های حمایت کننده و پیشگیری از موازی کاری ارگان های دولتی و خصوصی حمایت کننده، توسعه ی عدالت اجتماعی در بین گروه و پیشگیری از تبعیض و دریافت خدمات چند وجهی، ساماندهی و جلب مشارکت های حداکثری سازمان های مردم نهاد و خیرین در حمایت از زنان سرپرست خانوار، تسهیل اشتغال و فرایند های تولید و عرضه محصولات زنان سرپرست خانوار، ایجاد شرایط پایداری شغلی و امنیت درآمدی در بین زنان سرپرست خانوار.

رئیس ستاد طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار و مشاور امور بانوان وزیر صنعت، معدن و «سهیلا جلودارزاده» بنا به گفته به ارایه ی این طرح پرداخت، قرار است طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار «بانوی تدبیر، سفیر امید» تجارت، که در همایش در شهرستان ری به صورت آزمایشی اجرا شود و پس از پیدا کردن نقاط ضعف آن این طرح در سراسر کشور اجرا شود و در قالب برنامه های پنج ساله ی ششم و هفتم توسعه دیده شود. به گونه ای که در سال 1404 زنان سرپرست خانوار برای ادامه زندگی خود دچار مشکل نباشند.

مشاور امور بانوان وزیر صنعت، معدن و تجارت، در رابطه با اقدام های در حال اجرا در این طرح افزود: راه اندازی شهر پوشاک را در شهرستان ری در حال تدارک داریم که این اقدام می تواند برای پوشاک کشور و دستیابی به بازارهای خارجی امید بخش باشد. همچنین کارگروه صنایع بهداشتی و آرایشی را نیز راه اندازی می کنیم، چرا که بیشتر این لوازم در کشور ما وارداتی هستند.